

Nowo odkryty miecz z Łowicza

Newly discovered Sword from Łowicz

Abstract: In article is presented newly discovered sword from Łowicz (Łódź Voivodeship), which with some exceptions can be included to XVIIIc type according to E. Oakeshott and dated to 1410-1510. On both sides of its blade, there are preserved remains of inlay, which in shape of several arcuate lines. On the one side of the blade they resemble the horn (musical instrument).

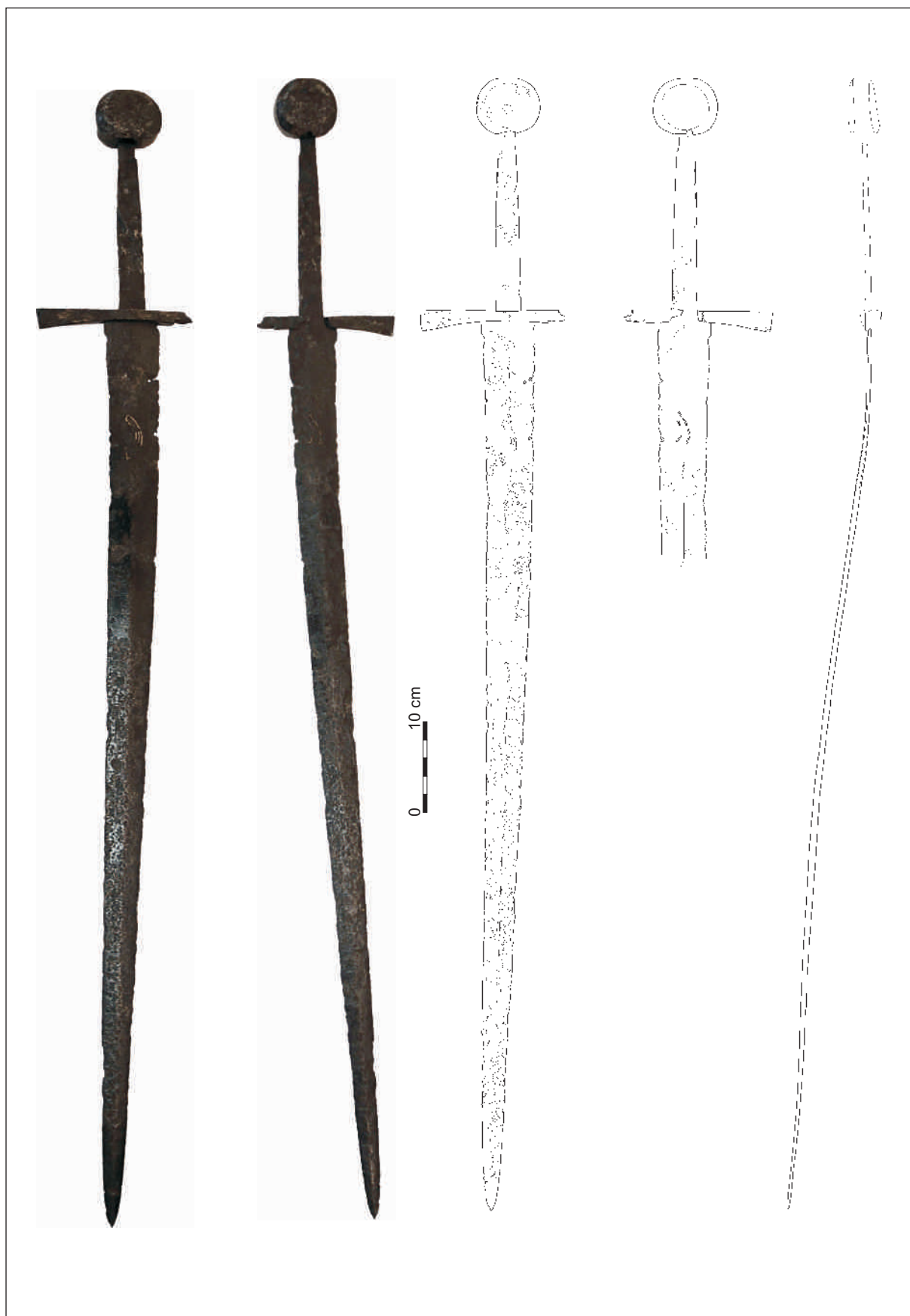
Prezentowany miecz został odkryty w 2013 r. przez mgr. Marcina Wiechno podczas nadzoru archeologicznego w Łowiczu przy ul. Długiej 33/35a, towarzyszącego budowie kanalizacji i wodociągu. Za-

bytek zalegał w warstwie kulturowej na głębokości 170 cm pod powierzchnią ziemi, pod konstrukcją z bali drewnianych z moszczeniem z drobnych gałęzi, interpretowaną przez prowadzących badania jako kładka na terenie bagiennym lub mostek nad starym korytem rzeki Uchanki¹. Zabytek przechowywany jest w Muzeum w Łowiczu (sygn. Art-5083-MŁ).

Okaz (ryc. 1) (dł. całkowita – 1210 mm, waga – 1790 g) wyposażony jest w długą (952 mm) i dość szeroką głownię (57 mm w zastawie, maks. grub. – 6 mm) w stosunku do rozmiarów trzpienia rękojeści (o dł. 187 mm), zwężającego się (do szer. 235 mm i grub. 11 mm) przy szerokiej głowicy (o dł. 59 mm, szer. 69 mm, grub. 30 mm). Głownia posiada łagodnie zaznaczoną oś i proste płazy, zwężające się ku łukowato-spiczastemu sztychowi o przekroju soczewkowatym². Na zastawie miecza, po obu stronach

¹ Kierownikiem nadzoru była mgr Klara Sołtan-Kościelecka, a jego wykonawcą mgr Paweł Kościelecki. Zabytek poddany został konserwacji w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Autorzy dziękują mgr Annie Kośmider, Kierownik Działu Archeologicznego Muzeum w Łowiczu, za udostępnienie zabytku oraz mgr. M. Wiechno za informację dotyczące okoliczności jego odkrycia.

² Nie można wykluczyć możliwości zatarcia się głowni w trakcie użytkowania (np. ostrzenia) lub ewentualnie w wyniku procesów podepozycyjnych.

Ryc. 1. Miecz z Łowicza. Fot. i rys. W. Wasiak.

Fig. 1. Sword from Łowicz. Photo and drawing by W. Wasiak.

Ryc. 2. Miecz z Łowicza: 1 – znak na głowni; 2 – głowica w rzucie bocznym; 3 – widok od strony głowicy. Fot. W. Wasiak.

Fig. 2. Sword from Łowicz: 1 – sign on the blade; 2 – pommel in the side view; 3 – view from the pommel side. Photo by W. Wasiak.

głowni, zachowały się pozostałości inkrustacji złotym metalem w formie kilku łukowych linii. Na jednej stronie głowni miecza tworzą one, wraz z widocznymi pustymi rowkami, kształt przypominający róg (instrument muzyczny) (ryc. 2:1)³.

Zachowane ramię jelca (szer. pośrodku – 116 mm, maks. grub. – 21 mm) poszerza się silnie (do 230 mm) i lekko wygina ku ostrzu miecza. Odległość końca ramienia jelca od osi broni to 92 mm, zatem jej odległość od krawędzi ostrza wynosi 63 mm. Widoczne

jest wyżłobienie dla osadzenia głowni. Dyskoidalna głowica (ryc. 2:2-3) o fazowanych krawędziach (od 30 do 22 mm) w widoku bocznym zwraca uwagę ku miejscu zabicia trzpienia.

Głowicę i jelec (ryc. 3) można zakwalifikować odpowiednio do typu H i 6 wg E. Oakeshotta (1964, 95, 115-116), natomiast szczególną uwagę warto zwrócić na ogólne proporcje i formę głowni miecza. Znając jedynie obrys broni, proste dane metryczne i wagę, można by uznać go nawet za

³ Znak ten nasuwać może skojarzenie z niektórymi odmianami znaku wilka, np. na głowni miecza z Węgierskiego Muzeum Narodowego w Budapeszcie (Głosek 1984, 63, nr 464, tabl. XVIII).

odpowiadający typowi XVIa – podobny np. do egzemplarza z Wierzowic Małych w pow. górowskim (Marek 2008, 72, nr 19, 262). Jednakże głownia o takim obrysie wyposażona w oś odpowiada raczej cechom typu XVIII wraz z podtypami, będącego zresztą formą rozwojową typów XVI i XVIa (Oakeshott 1964, 71-72; por. Głosek 1984, 29), czy wręcz jednym z późnych wariantów grupy XV (Aleksić 2007, 90). Różnorodność form (Oakeshott 1964, 67-74) i rzadkość występowania mieczy typu XVIII w Europie Środkowej (Głosek 1984, 29, Aleksić 2007, 90)⁴ każe zachować ostrożność przy próbach szczegółowej klasyfikacji. Długość rękojeści w stosunku do długości i szerokości głowni wskazuje na podobieństwo do typu XVIIIc⁵. Jako przykłady egzemplarzy mieczy identyfikowanych z tym typem wymienić warto zabytki z Muzeum Wojskowego w Belgradzie (2. połowa XIV – 1. połowa XV w.) i z Bośniackiego Muzeum Narodowego w Sarajewie (1. połowa XV w.) (Aleksić 2007, 90, nr 260, 309, pl. 10:2, pl. 15:3)⁶. Pozwala to na datowanie zabytku w dość szerokim zakresie czasowym l. 1410-1510 (por. Oakeshott 1964, 68; Głosek 1984, 29; Aleksić 2007, 90).

Forma miecza zachęca do dalszych studiów. Szczególnie interesujące byłoby zarówno zbadanie możliwości wtórnego skrócenia rękojeści miecza, jak i zdobycie informacji na temat zdobienia broni, technologii wykonania głowni i oprawy.

Olgierd Ławrynowicz, Wojciech Wasiak

Ryc. 3. Miecz z Łowicza: 1 – rękojeść; 2 – rękojeść w rzucie bocznym.
Fot. W. Wasiak.

Fig. 4. Sword from Łowicza: 1 – handle; 2 – handle in the side view.
Photo by W. Wasiak.

Bibliografia

- Aleksić M.
2007 *Mediaeval Swords from Southeastern Europe. Material from 12th to 15th Century*, Belgrade.
- Głosek M.
1984 *Miecze środkowoeuropejskie z X-XV w.*, Warszawa.
- Grygiel R., Jurek T.
2006 *Doliwowie z Nowego Miasta nad Wartą, Debna i Biechowa: Dzieje rezydencji i ich właścicieli*, Łódź.
- Marek L.
2008 *Broń biała na Śląsku. XIV-XVII w.*, Wratislavia Antiqua, t. 10, Wrocław.
- Nowakowski P. A.
1994 *O dwóch nagrobkach Mikołaja Tomickiego*, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Archaeologica, t. 24, s. 249-264.
2006 *Arsenały domowe rycerstwa polskiego*, Toruń.
- Oakeshott E. R.
1964 *The Sword in the Age of Chivalry*, London.

⁴ Jedyny miecz o głowni typu XVIIIc w opracowaniu mieczy środkowoeuropejskich M. Głoska to zabytek przechowywany w Muzeum Hanzeatyckiego Miasta Stralsund w Niemczech, datowany na XV w. (Głosek 1984, 155, nr 255). Do tego typu, z pewnymi wątpliwościami, zaliczany jest także np. zabytek z Nowego Miasta (Grygiel, Jurek 1996, 165; Nowakowski 2006, 65, tabl. 125).

⁵ Pod względem długości zabytek z Łowicza łączyć można z typem XVIIIb (por. Oakeshott 1964, 70-71, Fig. 41, il. 33:A; Głosek 1984, 29).

⁶ Miecz w pochwie z głownią typu XVIIIc zidentyfikowany został m.in. na nagrobku Mikołaja Tomickiego (zm. 1478) w kościele pw. św. Barbary w Tomicach, pow. wadowicki (Nowakowski 1994, 252; por. inne przykłady Nowakowski 2006, 63).